

Valtioneuvoston kanslia

VN/3166/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karensista

Helsingin hallinto-oikeus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto lakiehdotuksesta ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Ehdotettua riippumattomaan lautakuntajärjestelmään perustuvaa päätöksentekomallia voidaan pitää perusteltuna. Ilmoitusvelvollisuus karensilautakunnalle perustuu viime kädessä ilmoituksen tekijän harkintaan, eikä sitä ole sanktioitu, vaan lautakunnalle on säädetty ainoastaan mahdollisuus antaa oma-aloitteinen lausunto, mikäli ilmoitusvelvollisuuden täyttämättömyys tulisi lautakunnan tietoon. Vaikka onkin yleisperusteluissa esitettyin tavoin perusteltua olettaa ministerin tehtävään valituilta vastuullisuutta velvoitteen noudattamisessa myös ministerikautensa jälkeen, järjestely voi olla jossain määrin ongelmallinen esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa ilmoituksen tekemisvelvollisuus muodostuisi 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tulkinnanvaraiseksi. Selkeämpi malli tilanteessa, jossa sanktiota ei aseteta, voisi olla se, että ilmoitus tehtäisiin aina, kun valtioneuvoston jäsenyyden päätyttyä 12 kuukauden aikana hakeudutaan tehtävään, jota ei laissa ole suoraan säädetty ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Ilmoitusten käsittely lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa voisi olla kevyempi, esimerkiksi pelkästään puheenjohtajan ratkaisu esittelystä. Näin kuitenkin järjestelmä olisi mahdollisimman selkeä ja avoin sekä yhdenmukainen riippumatta siitä, miten henkilö itse arvioi tehtävän luonnetta.

Niin ikään ilmoitusvelvollisuus koskee aikomusta siirtyä valtioneuvoston jäsenyyden päätyttyä uuteen tehtävään tai toimeen, eikä ilmoittajalla vielä tuossa vaiheessa voi olla täyttä varmuutta tehtävään valinnasta. Toisaalta hänellä voi olla tarve tehdä ilmoituksia useammastakin ilmoitusvelvollisuutta edellyttävästä tehtävästä, joiden hakuprosessi on vielä kesken. Näin ollen voisi harkita, pitäisikö laissa säätää tarkemmin siitä, onko oikeus korvaukseen karensin ajalta tarkoitettu sidotuksi nimenomaan niihin tilanteisiin, joissa palvelussuhde on tosiasiallisesti syntynyt, mutta sen alkaminen on siirtynyt. Tästä seuraisi automaattisesti se, että karensikorvauksen perusteena voi olla vain yksi karensi kerrallaan. Tämä lienee tarkoitus, mutta lakiehdotuksen mukaan korvausta ei ole sidottu selkeästi alkaneeseen palvelussuhteeseen. Toisaalta joissakin tilanteissa esimerkiksi vuoden karensi voi olla nimenomainen este muutoin syntymässä olleelle palvelussuhteelle, joten korvaus voisi olla näissäkin tilanteissa perusteltu, mikäli tämä voidaan osoittaa. Näiltä osin lakiehdotuksen tarkoitusta voisi vielä selkiyttää joko säädöstekstin tai perustelujen osalta.

Asian luonne huomioon ottaen ratkaisu karenssiasiassa tulisi saada ennen uudessa tehtävässä tai toimessa aloittamiseksi tarkoitettua ajankohtaa, koska tehtävää tai tointa ei saisi aloittaa ennen kuin lautakunta on asian käsitellyt ja päätös on annettu. Asian käsittelyn kiireellisyys lautakunnassa on otettu huomioon myös siinä, että asianomaisella on oikeus korvaukseen karenssia koskevalta ajalta myös siltä osin kuin käsittely lautakunnassa on kestänyt yli 2 kuukautta.

Karenssia koskeva päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Asian käsittely on niin ikään säädetty kiireelliseksi hallintolainkäytön järjestyksessä tapahtuvassa muutoksenhausta. Kiireellisyyttä on perusteltu sillä, että taustalla on elinkeinovapauden rajoitukseen liittyvä asianosaisen erityinen tarve saada valituksensa johdosta tuomioistuimen ratkaisu ennen uudessa tehtävässä tai toimessa aloittamista. Vaikka lakiehdotuksessa tarkoitettujen muutoksenhausten jääneet määrällisesti vähäisiksi, hallinto-oikeudelle on hyvin haastavaa, ellei mahdotonta pyrkiä käsittelemään asiat niin ripeästi, että ratkaisu saataisiin jo ennen uuden tehtävän tai toimen aloittamista, ellei sitten ilmoitusta lautakunnalle ole tehty jo hyvin aikaisessa vaiheessa ennen uuden tehtävän tai toimen aloittamista. Hallinto-oikeudessa käsitellään asian vireille tullessa todennäköisesti myös täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeva hakemus. Niin ikään lausunnon hankkiminen karenssilautakunnalta ja asianosaisen kuuleminen ottavat aikansa samoin kuin kollegiaalinen käsittely kolmen tuomarin kokoonpanossa hallinto-oikeudessa. Niin ikään hallinto-oikeuden päätökseen voi vielä hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, mikäli korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Mahdollista on myös se, että asia palautuu uuteen lautakuntakäsittelyyn, mikäli hallintotuomioistuin toteaa asiassa esimerkiksi menettelyvirheen, mikä edellyttää palauttamista uudelleen käsiteltäväksi. Lainvoimaisella tuomioistuimen päätöksellä perusteettomaksi todetusta karenssista saa lakiehdotuksen mukaan hyvityksen. Käytännössä valitusprosessi muodostunee usein niin pitkäksi, että enintään 12 kuukauden mittainen karenssi on kulunut loppuun ennen kuin asian on lainvoimaisella päätöksellä ratkaisu. Näin ollen oikeussuojakeino jäisi käytännössä monin osin jälkikäteiseksi, mikä tässä saatetaan tiedoksi.

Ann-Mari Pitkäranta, ylituomari

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeus

Sörnäistenkatu 1

00580 Helsinki

Puh.: 029 56 42000

S-posti: helsinki.hao@oikeus.fi

www.hehao.fi